

REGIONAL UTVECKLINGSSTRATEGI

2026-2035

FÖR ETT BRA LIV
I EN ATTRAKTIV REGION

REGION JÖNKÖPINGS LÄN

Allt hänger ihop

Människor väljer att leva där det finns jobb, utbildning, en god livsmiljö, kultur och möjlighet att kunna pendla till arbete, skola och fritidsaktiviteter.

Där människor finns behövs bland annat hälso- och sjukvård, kollektivtrafik, utbildning och kultur. Företagen behöver välutbildade medarbetare och en bra infrastruktur.

INNEHÅLL

Tillsammans för ett bra liv för alla	4-5
Inledning	6-7
Framtidsvision 2035	8-9
Ledstjärnor	10-15
Sex fokusområden	16-17
Platsen och invånarna	18-23
Attraktivitet	26-27
Kompetens	28-29
Innovation	30-31
Infrastruktur	32-33
Hälsa och välmående	34-35
Trygghet och säkerhet	36-37
Ett län i samverkan	40-43
Uppföljning	44-45
Begreppsförklaring	48-49

Tillsammans för ett bra liv för alla

Jönköpings län präglas av invånare som skapar starka lokalsamhällen, ett engagerat civilsamhälle, ett starkt näringsliv och stor innovationskraft. Här finns en tradition av samverkan, där föreningsliv, företag och offentliga aktörer tillsammans skapar trygghet, delaktighet och livskvalitet och där invånarna upplever att det är nära till beslutsfattare och mellan människor.

Samtidigt står vi inför gemensamma utmaningar. Färre behöver försörja fler och vi behöver matcha arbetskraften mot arbetsmarknadens behov. Svensk hälso- och sjukvård har gjort stora framsteg med bättre teknik och behandlingar, men utvecklingen kräver nu en omställning till mer hälsofrämjande, förebyggande och proaktiv vård. Den psykiska ohälsan ökar och tillsammans måste vi vidta åtgärder. Kollektivtrafiken är en viktig del i många invånares vardag för att ta sig till jobb och fritidsaktiviteter, men inom länet skiljer sig invånarnas tillgång till kollektivtrafik åt.

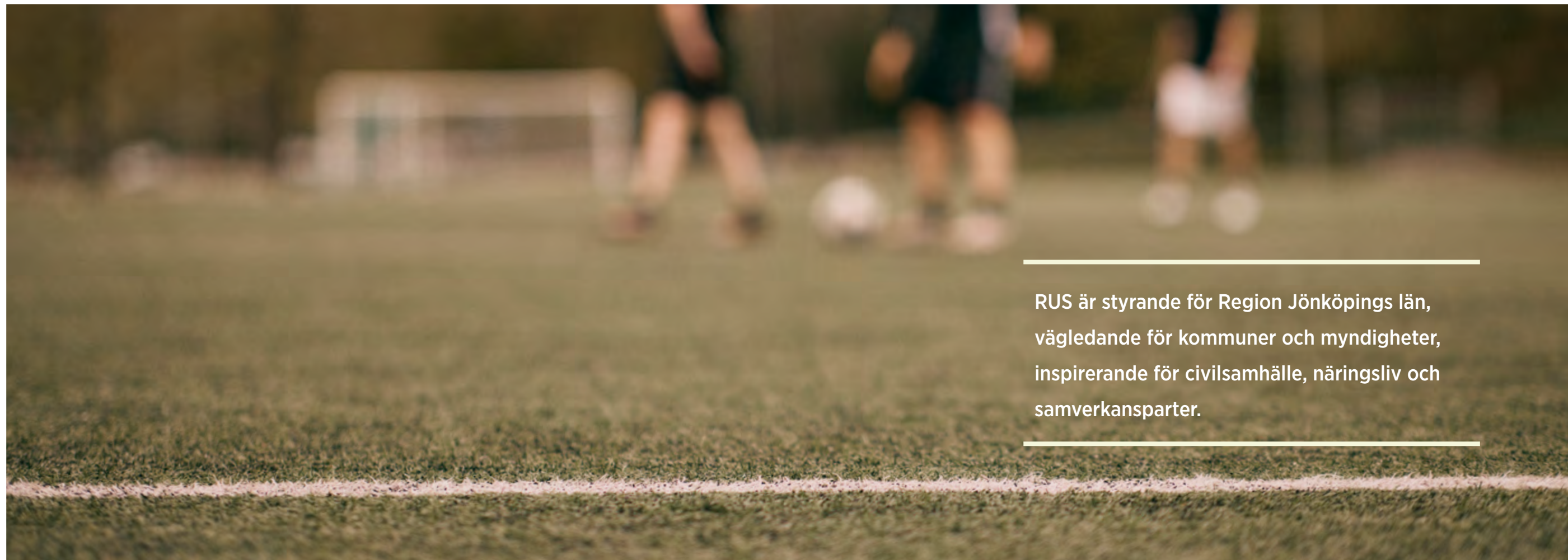
Inom länet finns en tydlig vilja att växa – med fler invånare, starkare samhällen och mer hållbara livsmiljöer. Det finns en gemensam insikt: att framtidens samhällen formas genom långsiktighet, tillit och samverkan över gränser och med starkt fokus på hållbarhet i alla delar, miljömässig, social och ekonomisk – för ett bra liv idag och för kommande generationer.

Region Jönköpings läns fyra strategiska dokument – Strategi för att möta framtidens behov av hälso- och sjukvård, Regional utvecklingsstrategi, Trafikförsörjningsprogrammet och Hållbarhetsprogrammet utgör tillsammans en väg framåt, förankrad i lokal kunskap och gemensamma ambitioner.

Vår utgångspunkt är tydlig: framtiden bygger vi bäst – tillsammans.

Tillsammans för ett bra liv för alla är en gemensam ambition i Jönköpings län – förankrad i lokal kunskap och samverkan mellan Region Jönköpings län, länets 13 kommuner, Jönköping University, Länsstyrelsen, samt civilsamhälle, näringsliv och invånare.

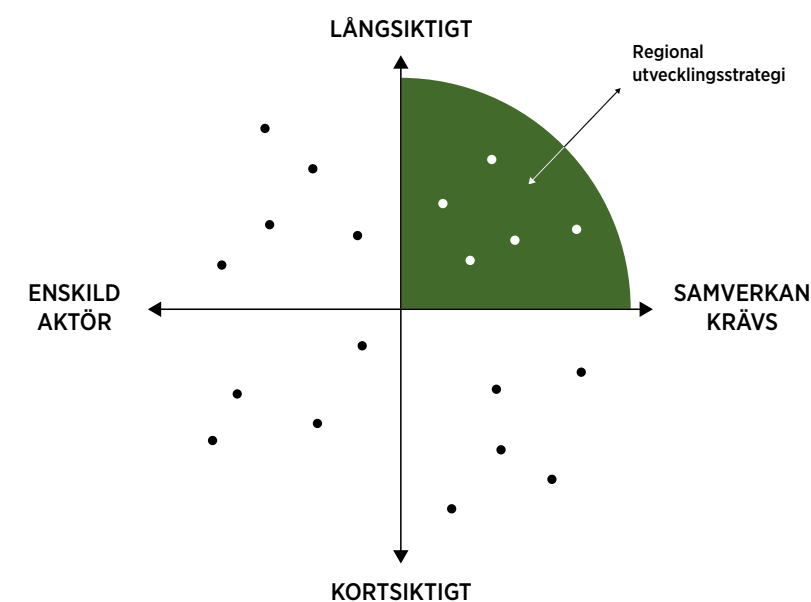
RUS är styrande för Region Jönköpings län, vägledande för kommuner och myndigheter, inspirerande för civilsamhälle, näringsliv och samverkansparter.

Regionala utvecklingsstrategin - den gemensamma vägen framåt

Det regionala utvecklingsarbetet tar sin utgångspunkt i länets förutsättningar, dess styrkor, dess utmaningar och dess potential för att fortsatt vara ett län där människor vill bo, leva och verka och där invånarna har en god hälsa och ett bra liv.

Den regionala utvecklingsstrategin (RUS) ska fungera som en vägvisare för andra strategiska dokument på lokal och regional nivå. Det innebär att andra strategier kan hämta kraft och vägledning i den regionala utvecklingsstrategins övergripande formuleringar.

Framtagande av den regionala utvecklingsstrategin styrs av lag och förordning som beskriver det regionala utvecklingsansvaret. Där framgår att en region ska utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling i samverkan, och samordna insatser för genomförande av strategin. (SFS 2024:100)

Figur 1 Det krävs samverkan mellan såväl offentlig verksamhet, näringsliv, utbildningsaktörer och civilsamhälle för att kunna genomföra den regionala utvecklingsstrategin.

Framtidsvision 2035

År 2035 är Jönköpings län en plats där människor lever ett hälsosamt, meningsfullt och tryggt liv. Här samarbetar region, kommuner, civilsamhälle, näringsliv, akademi och statliga myndigheter för att skapa ett hållbart och inkluderande samhälle, i både städer och landsbygder*.

Invånarna har höga förväntningar på digital service, tillgänglighet och sömlösa kontakter med offentlig sektor. Mötesplatser och gemenskap gör att människor känner tillhörighet och meningsfullhet och har kraft att påverka sin hälsa och vardag. Tillsammans och i samskapande förebygger man ohälsa, ensamhet och utanförskap.

Barn och unga ses som en självklar del av samhällsbygget. Deras idéer, engagemang och perspektiv ges utrymme i samhällsplanering, innovation och kultur. Ungas röster hörs, deras nyfikenhet och kreativitet uppmuntras och de är självklara medskapare av framtiden.

Näringslivet är innovativt, hållbart och har stark internationell anknytning och länet har en god förmåga att attrahera nyetableringar och investeringar. En dynamisk arbetsmarknad, ett rikt kulturliv, levande mötesplatser och attraktiva livsmiljöer lockar både nya invånare och besökare.

Utbildning och livslångt lärande finns tillgängligt i alla delar av länet och samverkan med akademien är brett etablerad. Arbetslivet är jämställt och jämlikt, inkluderande och väl anpassat utifrån arbetsgivarnas kompetensbehov.

En välfungerande infrastruktur möjliggör effektiva och hållbara transporter utifrån invånarnas behov. Viktiga knutpunkter i södra Sverige kopplat till järnväg, hamnar och flygplatser är starka. Den digitala tillgängligheten är stabil och energiförsörjningen är fossilfri. Natur och kulturmiljöer nyttjas hållbart med välmående ekosystem och god mark- och vattenanvändning.

Länet står robust vid kriser och förändringar. Genom samverkan och god beredskap fungerar välfärd och infrastruktur även om det oväntade händer. Trygghet och tillit präglar vardagen.

Invånarfokus och hållbar utveckling - ledstjärnor

Jönköpings län och dess utveckling utgår från de två ledstjärnorna invånarfokus och hållbar utveckling.

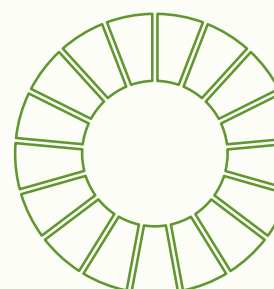
Invånarfokus

Invånarfokus innebär ett arbetssätt präglad av samskapande, där värde och lösningar formas tillsammans med invånarna. Länets invånare ska ha möjlighet att känna sig inkluderade, bidra och ha lika tillgång till samhällets resurser och möjligheter, oavsett bakgrund eller var i länet de bor. Digitalisering, ökad användning av data som strategisk resurs samt artificiell intelligens (AI) förändrar invånarnas vardag kopplat till arbete, utbildning, välfärd och fritid.

Regional utveckling utgår från invånarnas behov och ska skapa förutsättningar för delaktighet, trygghet och livskvalitet i hela länet. Demokrati, inflytande, jämställdhet*, jämlikhet* och tillit är centrala värden i arbetet.

Hållbar utveckling

En hållbar regional utveckling bidrar till och hämtar kraft i Agenda 2030 med dess sjutton hållbarhetsmål. Lokala och regionala insatser bidrar till att Agenda 2030 får genomslag även på nationell och internationell nivå. Detta ska säkerställa att insatser och uppdrag förbättrar livskvaliteten för nuvarande och framtida generationer samtidigt som de skyddar jordens ekosystem.

Ekonomisk hållbarhet handlar om att skapa långsiktig ekonomisk tillväxt utan att skada miljön eller samhället och att använda resurser effektivt för att främja en stabil ekonomi och en hög sysselsättning.

Social hållbarhet fokuserar på rättvisa, jämställdhet, jämlikhet och välfärd för alla, där grundläggande behov som hälsa, utbildning och trygghet tillgodoses.

Miljömässig hållbarhet innebär att skydda naturens resurser och ekosystem genom att minska klimatpåverkan, bevara biologisk mångfald och främja hållbar konsumtion och produktion.

Figur 2 Agenda 2030 innehåller 17 mål som FN:s medlemsländer arbetar med för att åstadkomma en social, miljömässig och ekonomisk hållbar utveckling. Målen är integrerade och odelbara. Inget mål ska nås på bekostnad av något annat. Varje land ska arbeta med målen utifrån sina förutsättningar. Insatser på regional och lokal nivå har stor betydelse för att målen ska kunna nås. En viktig princip för genomförandet är att ingen ska lämnas utanför i utvecklingen.

Figur 3 I munkmodellen visar de miljömässiga hållbarhetsmålen de planetära gränserna för att ekosystemen ska vara i balans. De sociala och de ekonomiska målen pekar på det samhälle som behövs för att människor ska kunna leva och må bra.

Ledstjärnorna i ett lokalt, regionalt, nationellt, europeiskt och globalt perspektiv

Länet påverkas av och delar utmaningar med omvärlden både inom Sverige, i Europa och globalt. Samtidigt som den regionala utvecklingsstrategin ska möta regionala behov och utmaningar på lång sikt ska den fungera som en vägledning för genomförande av nationella och internationella mål på regional nivå. Länets utveckling påverkas av mål på global, europeisk, nationell, regional och lokal nivå. Invånaren finns i och påverkas av alla nivåer.

Internationellt arbete bidrar med bilateralt utbyte och lärande. Agenda 2030 är ett tydligt och omfattande exempel på mål som är beslutade globalt och som påverkar i alla nivåer och som ska vara utgångspunkt i lokal och regional utveckling.

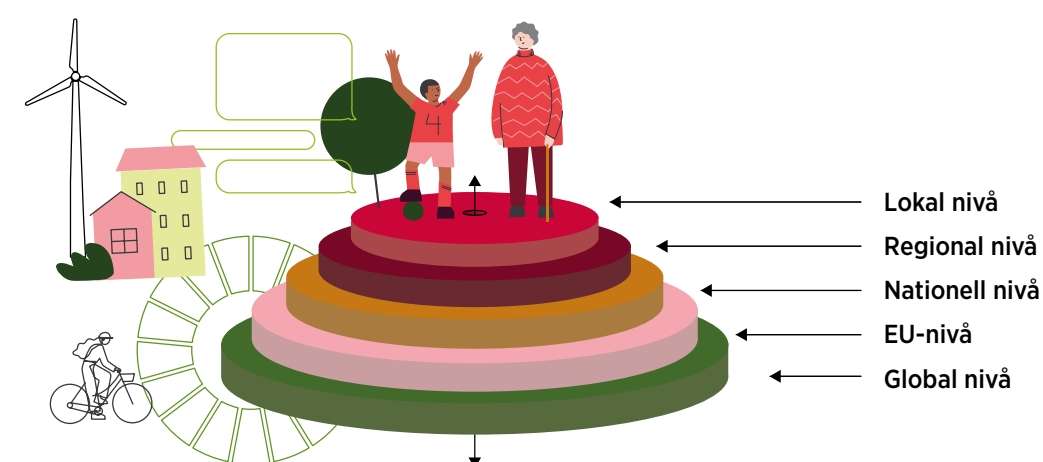
Det finns ett särskilt samband mellan regionalt utvecklingsarbete och EU. Ett av EU:s främsta mål är att stärka den ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållningen. EU:s sammanhållningspolitik, arbetet för social inkludering och innovation skapar ramar för regional utveckling. Genom att koppla den regionala utvecklingsstrategin till EU:s mål stärker Jönköpings län sin attraktionskraft och hållbara utveckling. Samtidigt bidrar detta till att minska regionala skillnader och ojämlikheter. Ett starkt och konkurrenskraftigt Europa är beroende av utveckling i alla europeiska regioner och länets utveckling kan både bidra till och hämta kraft i europeiska mål.

Statliga myndigheters beslut, nationella mål och strategier kan ha direkt påverkan på förutsättningarna i länet. En särskild tydlig koppling finns i "Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet" som identifierar fyra områden vilka ska ligga till grund för regionalt utvecklingsarbete. Det handlar om likvärdiga möjligheter i landet gällande

- Boende, arbete och välfärd
- Kompetensförsörjning och kompetensutveckling
- Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande
- Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystem

På den lokala nivån blir utvecklingen verklig i invånarens vardag. Genom kommunernas arbete, näringslivets initiativ och civilsamhällets engagemang skapas de miljöer där människor bor, utvecklas, arbetar och trivs. På den lokala nivån omsätts globala, europeiska, nationella och regionala mål till lokala lösningar och initiativ.

Figur 4 Flernivåstyre med invånaren i centrum

Utveckling med platsens förutsättningar och människans behov i centrum

Den regionala utvecklingsstrategin innehåller förutom de två ledstjärnorna, invånarfokus och hållbar utveckling, sex fokusområden som är tätt sammankopplade och beroende av varandra. Varje område har utpekade prioriteringar.

Attraktivitet

Ett attraktivt län är öppet och inkluderande, jämställt och jämlikt med god omställningsförmåga*. Här vill människor leva och företag växa, i samhällen där natur, kultur och näringsliv tillsammans skapar livskraft och trivsel.

Kompetens

Ett kompetent län lockar, utvecklar och behåller arbetskraft. Här stärks det livslånga lärandet och samspelet mellan utbildning och arbetsliv bidrar till god matchning på arbetsmarknaden

Innovation

Ett innovativt län präglas av entreprenörskap, samverkan, kreativitet och stark innovationskraft. Genom forskning och handlingskraft drivs utvecklingen framåt.

Infrastruktur

En väl utbyggd infrastruktur ger ett sammanlänkat län där människor kan mötas, arbeta och utvecklas. Här finns robust fysisk och digital infrastruktur samt ett hållbart energisystem med hög leveranssäkerhet.

Hälsa och välmående

Ett välmående län präglas av god och jämlik hälsa. Här finns möjlighet till utbildning, arbete, bostad och en meningsfull fritid och människor känner trygghet, tillit och gemenskap.

Trygghet och säkerhet

Ett tryggt och säkert län har starka samhällsfunktioner, god beredskap och hög motståndskraft*. Genom samverkan, tillit och robust infrastruktur skyddas invånare och samhällsviktig service upprätthålls även i kris.

Platsen och invånarna

Jönköpings läns läge, centralt i södra Sverige med närhet till tre huvudstäder och till övriga norra Europa, skapar goda förutsättningar nu och i framtiden. En rikedom av skog och sjöar karaktäriserar länet. Småskaligt odlingslandskap och bevarade kulturmiljöer bidrar till naturupplevelser och ett varierat friluftsliv. Som ett av Sveriges nötdjurstä-taste län är betesmarker väl spridda i landskapet. Skog och trä har en speciell betydelse för byggnads- och hantverkstraditionen i länet, vilket kommer till uttryck i såväl möbeldesign som småhusindustri och arkitektur. Länets utbud av muséer, scener och plat-ser för kultur ger invånare och besökare möjligheter till upplevelser och kreativt skapande.

Jönköpings län präglas av ett starkt civilsamhälle vilket bidrar till sammanhållning och socialt engagemang. Folkbildning, idrottsföreningar, kulturföreningar och andra ideella organisationer spelar en viktig roll i att skapa meningsfulla fritids-aktiviteter och stärka den lokala gemenskapen.

Tio av länets 13 kommuner gränsar till ett eller flera av de fem omkringliggande länen, vilket medför att möjligheter och utmaningar delas över gränser. Invånare korsar länsgränser i sitt vardagsliv för att arbeta och för att ta del av service, kultur, utbildning och fritidsaktiviteter. Samverkan behövs över administrativa gränser för att gemensamt skapa möjligheter för invånarna.

Demografi

Jönköpings län står, liksom övriga Europa, inför en demografisk utmaning där antalet äldre ökar i förhållande till yngre och personer i arbetsför ålder.

Enligt prognos förväntas befolkningen i Jönköpings län öka från cirka 370 000 invånare år 2025 till cirka 380 000 (+2,7 %) år 2034. Den största folkmängds-ökningen väntas i åldersgruppen 80 år och äldre och den största minskningen i den yngsta gruppen 0-9 år. Jönköpings län har ett negativt inrikes flyttnetto*. Fler personer flyttar från länet än till. Dubbelt så många kvinnor som män flyttar ut. Det finns flera orsaker men vanligast är att kvinnor flyttar för studier eller arbete medan män inte stude-rar vidare i lika hög utsträckning. Förändringen av befolkningen är ojämnr inom länet där Jönköpings kommun och närliggande kommuner väntas

fortsätta växa medan övriga kommuner antas fortsätta minska.

Befolkningsförändringen betyder att skatte- underlaget minskar vilket gör det svårare på sikt för offentlig verksamhet att klara välfärdsuppdraget. Detta blir särskilt märkbart i mindre kommuner. För både privat och offentlig sektor innebär befolknings- förändringen stora utmaningar att rekrytera personal. Denna utveckling skapar behov av förändrade arbetssätt och nyttjande av modern teknik. Fler personer behöver få lättare att komma in på arbetsmarknaden, fler behöver hålla sig friska och ha möjlighet att arbeta längre.

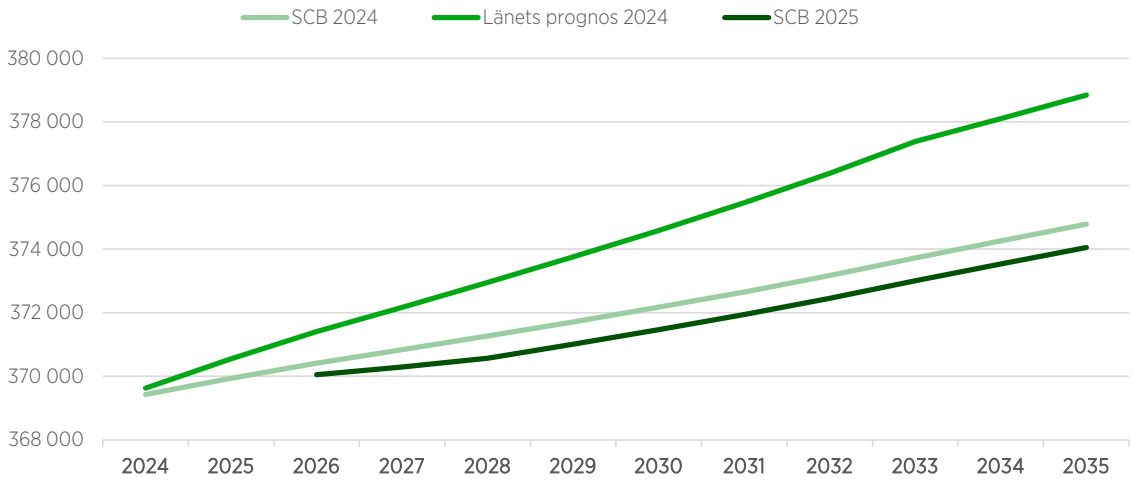
Hälsoläge

Folkhälsan i länet är generellt god och medellivs- längden ökar, men samtidigt ökar vissa former av ohälsa. Den psykiska ohälsan, övervikt, ensamhet och systematiska skillnader mellan grupper blir tydligare och hälsoläget är ojämnt fördelad mellan och inom kommuner. Förutsättningarna för hälsa och välbefinnande formas av våra livsvillkor, från barndom till ålderdom, och påverkas starkt av socioekonomiska faktorer. Personer med högre utbildning, högre inkomst och som är födda i Sverige har generellt bättre hälsa. Fysisk aktivitet och tillgång till gröna närmiljöer, psykisk hälsa och goda vanor spelar stor roll för den allmänna hälsan.

Åldersgruppen 80 år eller äldre väntas öka med 29 procent i Jönköpings län fram till 2034. Med en växande andel äldre behövs gemensamt arbete för att stärka välmåendet i hela befolkningen för att skjuta upp åldersrelaterade hälsorisker.

Ohälsosamma matvanor, minskad vardagsrörelse och sömnbesvär ökar risken för livsstilsrelaterad ohälsa. I Jönköpings län är ofrivillig ensamhet en utmaning och psykisk ohälsa står idag för majoriteten av alla längre sjukskrivningar. Hälften av kvinnorna i länet uppger enligt statistik från Folkhälsomyndigheten att de upplever ångslan, oro eller ångest jämfört med en tredjedel av männen. Mer än hälften av invånarna i länet har övervikt eller obesitas, vilket är i nivå med riket i stort. Under de senaste tio åren har andelen män med övervikt eller obesitas legat relativt stabilt medan det för kvinnorna har ökat något.

Figur 5 Befolkningsökning i Jönköpings län 2024-2035

Tabellen visar den väntade befolkningsökningen i Jönköpings län de kommande tio åren baserat på de senaste årens statistik. Statistikmyndigheten SCB gör årligen en prognos av den kommunala folkmängden utifrån statistik från de senaste åren om åldersstruktur, nettoflyttningar, arbetsmarknad, könsfördelning, födelsetal med mera.

Region Jönköpings län gör tillsammans med länets kommuner en lokalt anpassad prognos utifrån fler faktorer som påverkar utvecklingen. Exempel på sådana är företagsetableringar, planerat bostadsbyggande eller förbättrad infrastruktur. Som jämförelse hade länet en befolkningstillväxt på 570 personer/år under perioden 1975-1999 och 1 710 personer per år under perioden 2000-2024.

Fakta - Jönköpings län i siffror 2024

Invånare: 370 000 **Hushåll:** cirka 170 000 **Medelålder:** 42 år

Åldersfördelning:
22 % är 65 och äldre
24 % är yngre än 20 år

Könsfördelning:
51 % är män
49 % är kvinnor

Bakgrund:
60 % är födda i länet
26 % har utländsk bakgrund*

Geografisk fördelning:
61 % bor i kommunhuvudorterna
23 % i övriga tätorter
16 % i landsbygder

Arbetsmarknad, utbildning och näringsliv

Förutsättningarna på arbetsmarknaden skiljer sig åt inom länet. Större arbetsmarknadsregioner har i regel en lägre sårbarhet vilket beror på att de ofta har större branschbredd. Jönköpings arbetsmarknadsregion är länets största medan det i andra delar av länet finns områden som har ett relativt begränsat upptagningsområde för sin arbetsmarknad.

I många delar av länet pendlar en stor del av invånarna inom sin kommun eller bor i den tätort där de arbetar. På platser med få arbetstillfällen och där möjligheten till pendling är låg kan det vara svårt att komma in på arbetsmarknaden. Genom att förbättra pendlingsmöjligheterna är det möjligt att skapa större arbetsmarknadsregioner där branschbredden ökar och sårbarheten minskar.

Sysselsättningsgraden i länet är generellt hög men rörligheten på arbetsmarknaden varierar utifrån bland annat geografi och kön. Män i länet pendlar i högre utsträckning än kvinnor och inrikesfödda pendlar i högre utsträckning än utrikesfödda.

Arbetsmarknaden är könssegregerad, kvinnor och män arbetar inom olika branscher och män har i större utsträckning högre positioner. Kvinnor har en lägre medelinkomst än män, vilket påverkar kvinnors sammanlagda livsinkomst och pension negativt. Utöver traditionella utbildnings- och yrkesval kopplat till kön påverkar bland annat etnicitet, ålder och funktionsförmåga den segregerade arbetsmarknaden.

Utbildningsnivån är låg jämfört med riket. Nivån varierar inom länet samt utifrån kön. Jönköpings kommun har högst utbildningsnivå och länets kvinnor har betydligt högre utbildningsnivå än män. Även om stora delar av länet har en högre sysselsättning bland utrikesfödda än rikssnittet finns skillnader i sysselsättning mellan utrikes- och inrikesfödda.

Entreprenörskap är kännetecknande för länet. Nyföretagande, som är en central indikator för att mäta omställningsförmåga, ligger dock under rikssnittet. Detta kan bero på att länet haft en god arbetsmarknad och att arbetskraften valt att ta anställning framför att starta eget.

Jönköpings län har under lång tid haft en hög andel medelstora företag, särskilt inom industrisektorn. Länet är ett av Sveriges mest industriintensiva, med specialisering inom trä-, gummi-, plast-, metall- och

maskinindustri samt jord- och skogsbruk. Industrins konkurrenskraft har hittills varit god, även sett till antalet arbetstillfällen. Samtidigt är branschen konjunkturkänslig och beroende av internationella marknader, vilket kan innebära framtida utmaningar, särskilt för kommuner med hög andel tillverkningsindustri. Förändrade handelsmönster, stigande råvarukostnader, en orolig omvärld och regelverk kring arbetskraft är faktorer som påverkar. För att behålla konkurrenskraften krävs nya lösningar baserade på kunskap och innovation, högre teknologinivå samt ökade investeringar i forskning och utveckling (FoU).

Omvärldsförändringar

Det försämrade geopolitiska läget påverkar länet genom förändrade handelsmönster, instabil energitillgång och stigande priser samt ett ökat fokus på beredskap och krishantering. Som medlem i Nato har Sverige nya åtaganden och arbete pågår med att bygga upp det nationella totalförsvaret*. I det nationella arbetet väntas nya och förtydligade uppdrag för offentlig verksamhet inom civilt försvar*.

Andelen demokratier i världen har sjunkit och år 2024 levde 28 procent av världens befolkning i ett demokratiskt statsskick och 72 procent levde i ett autokratiskt styrelseskick vilket är den högsta siffran sedan 1978. Det demokratiska styrelseskicket ska säkra alla människors lika värde, rättigheter, möjlighet att tänka och tycka det man vill och uttrycka sina åsikter. En orolig omvärld ökar risken för påverkansoperationer som hotar eller skadar grundläggande värden för den svenska demokratin.

Att bygga upp lokal beredskap och civilt försvar ställer ökade krav på såväl offentliga aktörer som på näringsliv, civilsamhälle och invånare. För Jönköpings län innebär Sveriges Natomedlemskap förväntningar att med samlad förmåga kunna bidra till värdlandsstöd*. I tider av höjd beredskap ska hälso- och sjukvård och andra välfärdstjänster fungera. Jönköpings läns centrala läge och betydelsen som knutpunkt och logistiknav kan få en särskild betydelse.

EU fokuserar på att skapa utveckling och konkurrenskraft kombinerat med satsningar på säkerhet och beredskap. Insatser behövs för att motverka desinformation och säkra media- och informationskunnighet hos invånarna för att stärka demokratin. EU:s kommande långtidsbudget väntas visa både innehållsmässiga och finansiella prioriteringar som påverkar länets utvecklingsarbete.

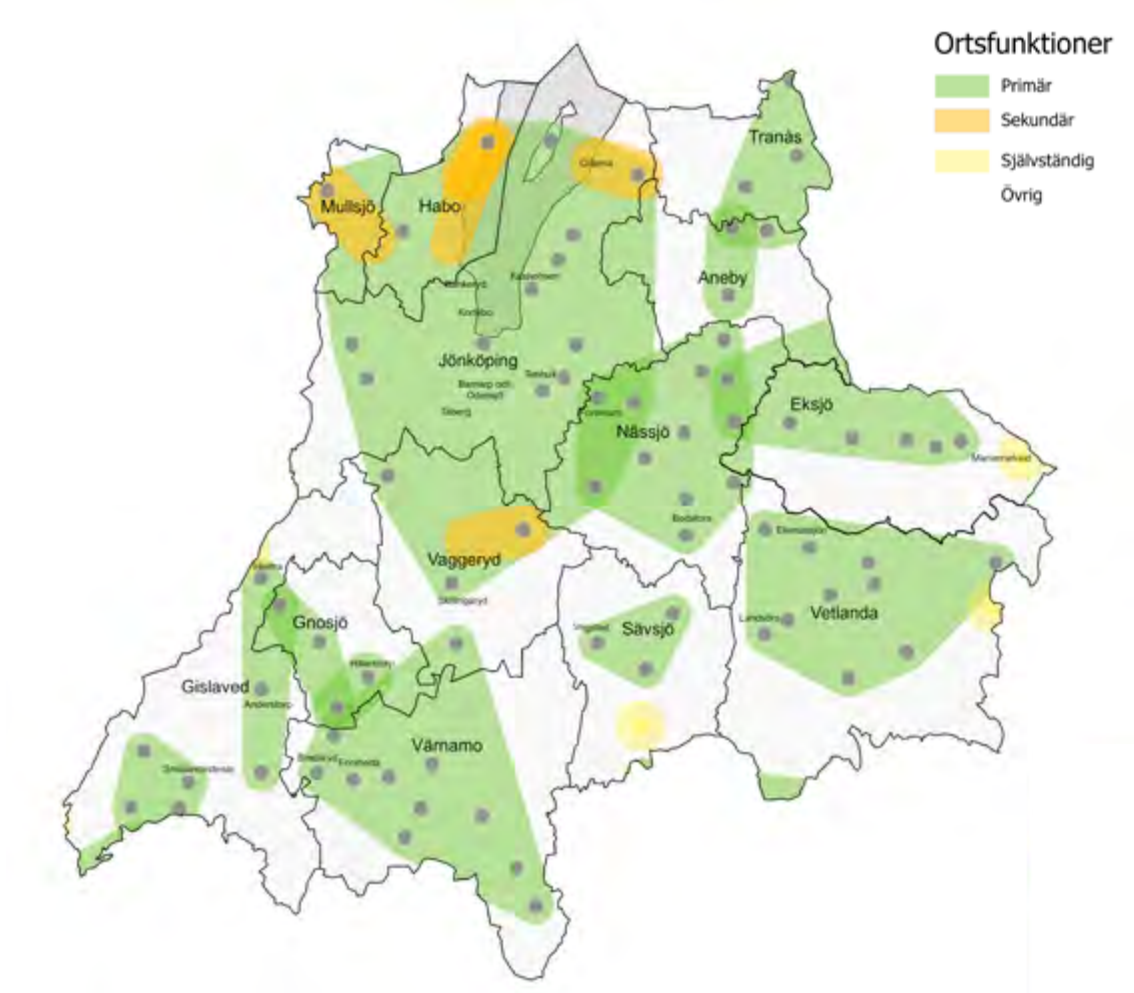
Klimatutmaningarna spänner över alla samhällssektorer och akuta samhällskriser* kommer att öka. I Jönköpings län väntas klimatförändringarna ge mer extrema vädersvängningar med risk för värmeböljor, torka, skyfall och översvämningar. Länets västra delar får ett blötare klimat medan de östra delarna får ett torrare klimat. Klimatförändringarna leder till en försämrad motståndskraft i naturen med minskad biologisk mångfald och svagare ekosystem. Det bidrar till en snabbare spridning av invasiva arter och påverkar växters och djurs levnadsvillkor.

Länets koldioxidbudget* visar att utsläppen behöver minska kraftigt varje år med målet att halvera utsläppen till 2030. Att flera vältrafikerade vägar går genom länet innebär stora möjligheter men även utmaningar. Transportsystemet är starkt beroende av fossila bränslen och är länets största utsläppskälla av växthusgaser. Länets roll som logistiknav och den utspridda lokaliseringen av industriföretag, vars

varor behöver transporteras både inom länet, landet och utomlands, innebär hög förekomst av tung trafik. Den tilltagande arbetsmarknadspendlingen bidrar till ökat antal personresor i länet. Jordbruket står för en betydande andel av länets utsläpp medan industrin samt energisektorn står för en relativt liten andel.

Klimatförändringarna påverkar alla men branscher, platser och människor drabbas i olika grad och på olika sätt. Personer som är mest sårbara påverkas först. Hälsokonsekvenser av klimatförändringarna leder till ökad belastning på hälso- och sjukvård samt på andra samhällstjänster såsom omsorg, räddningstjänst och infrastruktur. Länets gröna näringar och livsmedelsproduktion påverkas genom exempelvis ökad risk för skadeinsekter, stormskador, torka och bränder.

Figur 6 Kartan visar funktionella arbetsmarknader som finns i länet. Namngivna orter har över 1 300 invånare

Länets styrkor

- **Strategiskt läge** - Skapar goda förutsättningar för logistik, handel och etablering av nya företag med lokal, regional och nationell betydelse.
- **Rik natur- och kulturmiljö** - Stärker besöksnäring, friluftsliv och platsens attraktionskraft, vilket bidrar till både livskvalitet och ekonomisk utveckling.
- **Industriell utveckling i samspel med ny teknik och forskning** - Traditionell industri och tillverkning kombineras med digitalisering och automatisering vilket ger ökad konkurrenskraft och innovationsförmåga.
- **Ett starkt civilsamhälle** - Starkt förenings- och kulturliv främjar gemenskap, attraktivitet och social hållbarhet.
- **Stark samverkanskultur** - Samverkan mellan offentliga aktörer, näringsliv, akademi och aktörer i civilsamhället skapar förutsättningar för gemensam utveckling och långsiktig samhällsbyggnad.

Länets utmaningar

- **Demografisk utveckling** - Minskande barnkullar, marginell ökning av personer i arbetsför ålder samt en växande andel äldre påverkar länets framtida behov och resurser.
- **Ojämlika och ojämställda livsvillkor** - Skillnader i förutsättningar på individnivå, samhällsnivå och mellan olika geografiska områden skapar utmaningar för ett inkluderande och rättvist län.
- **Varierad omställningsförmåga** - Förmågan att möta förändringar kopplade till kompetensförsörjning, klimat, energi, digitalisering, teknikutveckling och krisberedskap varierar inom länet.
- **Otillräcklig sammanlänkning** - Bristande kopplingar inom länet och till angränsande regioner försvårar samverkan, mobilitet och gemensam utveckling.

Attraktivitet

Goda förutsättningar för att leva, verka och bo i alla delar av länet är avgörande för ett attraktivt län. Hållbara ekosystem, biologisk mångfald, en välfungerande arbetsmarknad, utbildning, service, infrastruktur och ett rikt kulturliv utgör grunden för en långsiktigt hållbar utveckling. Länets stora natur- och kulturmiljövärden skapar goda förutsättningar för besöksnäringen, och de gröna näringarna bidrar till levande landsbygder och lokal utveckling. Internationellt och nationellt utpekade natur- och kulturområden bidrar till länets attraktivitet.

Ett rikt och tillgängligt kulturliv skapar gemenskap, identitet och möjligheter till delaktighet. Den kulturella infrastrukturen, från mötesplatser och evenemang till föreningsliv och kreativa branscher* stärker både social hållbarhet och lokal utveckling.

Inom länet finns geografiska skillnader, både mellan och inom kommunerna. Faktorer som demografi, tillgång till service och infrastruktur skiljer landsbygder och tätorter åt.

Attraktiviteten i landsbygder och mindre orter präglas av småskalighet, gemenskap och närhet till naturen. Däremot är tillgången till samhälls-service och kollektivtrafik ofta begränsad, vilket

påverkar invånarnas möjligheter till vård, utbildning och deltagande i kultur- och fritidsaktiviteter. Urbaniseringen innebär utmaningar där befolkningsminskning och utflyttning, särskilt bland unga kvinnor, påverkar utvecklingen.

För att möta dessa utmaningar krävs samverkan i hela länet, med målet att alla invånare ska ha och känna möjlighet att utvecklas. Det behövs en förändring av normer och attityder kring utbildning, yrkesval, arbetsliv och ledarskap för att främja jämställdhet och jämlikhet.

Ett samhälles attraktionskraft stärks av dess förmåga till omställning, att möta förändringar kopplade till kompetensbehov, klimat, energi, digitalisering, teknikutveckling och beredskap. Omställning handlar om att tänka nytt, agera annorlunda och förändra strukturer, system och beteenden för framtiden. Tekniken ska användas för att stärka kvalitet, kapacitet, tillgänglighet och motståndskraft i samhällsfunktioner och bidra till ett mer hållbart och konkurrenskraftigt län.

Ett attraktivt län är öppet och inkluderande, jämställt och jämlikt med god omställningsförmåga. Här vill människor leva och företag växa, i samhällen där natur, kultur och näringsliv tillsammans skapar livskraft och trivsel.

Prioriteringar

- Jämlika förutsättningar och jämställdhet i samhället med breddade normer och förändrade attityder kring entreprenörskap, ledarskap, utbildning, arbetsliv och anställningsbarhet.
- Attraktiva och hållbara livsmiljöer i både städer och landsbygder.
- Hållbara ekosystem och biologisk mångfald samt hållbart nyttjande av natur- och kulturmiljöer.
- Kulturen som en central kraft i samhällsutvecklingen och kultur- och föreningsliv som präglas av mångfald och inkludering.
- God omställningsförmåga på både individ-, företags- och samhällsnivå.

Kompetens

Genom samverkan finns goda möjligheter att skapa förutsättningar för livslångt lärande i hela länet. En bredd av utbildningsaktörer spelar tillsammans en viktig roll för att tillgängliggöra utbildning och kompetensutveckling. I dag är tillgången till lärande och utbildning ofta lägre utanför de större orterna, vilket försvårar möjligheterna att stärka kompetensnivån för både individer och arbetsgivare. Även tillgången till kollektivtrafik och avstånd till utbildning eller arbetsplatser påverkar möjligheten att ta del av jobb och utbildning, både inom länet och över länsgränser.

För att förbättra matchningen mellan arbetskraft och arbetsmarknadens behov krävs satsningar på utbildning, fortbildning inom arbetslivet samt mötesplatser mellan arbetssökande och arbetsgivare. Svårigheter för utomeuropeiskt födda och särskilt kvinnor, att etablera sig på arbetsmarknaden är en betydande utmaning. Aktivt integrationsarbete med hög etableringsgrad där alla invånares kompetens tillvaratas samt rörlighet på arbetsmarknaden är avgörande. Digital kompetens och förståelse för AI är centrala delar av det livslånga lärandet och en nyckel till arbetslivets omställning.

Arbetslösheten varierar mellan länets kommuner. Arbetsmarknadens förändringar påverkar särskilt

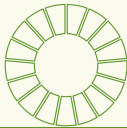
personer som saknar relevant utbildning eller arbetslivserfarenhet. Länets relativt låga utbildningsnivå är en utmaning, då den försvårar individers etablering på arbetsmarknaden, anpassning till förändringar eller branschbyte. Många yrken kräver idag högre utbildning, vilket delar av arbetskraften saknar. Både offentlig sektor och näringsliv har därför ett stort behov av kompetensomställning. Utbildningssystemet ska ha förmåga till snabb omställning med flexibla, digitala och korta utbildningsformer som möter arbetsmarknadens behov. Universitetsstatus för Högskolan i Jönköping skulle bidra till kompetensförsörjning samt stärka länets forsknings- och innovationsförmåga.

Arbetsmarknaden i länet är tydligt könssegregerad, vilket skapar sårbarhet vid konjunktursvängningar. Traditionella utbildnings- och yrkesval och synen på vem som är anställningsbar kan försvåra kompetensförsörjning. Rätt kompetens är också viktig för att stärka länets förmåga att hantera kriser, klimatomställning, demografiförändringar och teknologiska skiften. Den demografiska utvecklingen, där färre ska försörja fler, innebär ytterligare utmaningar för alla samhällssektorer. För att möta rekryteringsbehoven och stärka individens utvecklingsmöjligheter krävs insatser som säkerställer tillgången till livslångt lärande i hela länet.

Ett kompetent län lockar, utvecklar och behåller arbetskraft. Här stärks det livslånga lärandet och samspelet mellan utbildning och arbetsliv bidrar till god matchning på arbetsmarknaden.

Prioriteringar

- Långsiktigt stärkt kompetensförsörjning och matchning på arbetsmarknaden.
- Höjd formell utbildningsnivå och säkrad kompetensutveckling som möter arbetsmarknadens behov.
- Möjligheter till utbildning och livslångt lärande i hela länet.
- Utökade arbetsmarknadsregioner inom länet och över länsgränser.
- Jämnare könsfördelning inom utbildning och på arbetsmarknaden samt ett inkluderande arbetsliv.
- Samverkan och påverkansarbete för att Högskolan i Jönköping ska bli universitet.

Innovation

Innovation skapar möjligheter att möta omvärlds- förändringar och att bygga långsiktig konkurrens- kraft. En stark innovationsförmåga stärker både lokal och regional utveckling, där nya idéer och lösningar främjar företagande, service och livskva- litet i människors vardag. Innovationsförmåga gör det möjligt att forma framtidens hållbara samhälle. För Jönköpings län handlar innovation inte bara om stora teknologiska framsteg och att möta globala utmaningar utan även om utveckling i mindre skala, på landsbygder, i företag, i välfärden och i människors vardag.

Samarbetet i EU har fokus på bland annat att stärka Europas konkurrenskraft och innovationsförmåga. Under programperioden 2021-2027 lyfts smart specialisering* fram. Länets arbete med smart specialisering fokuserar på styrkeområden med potential för specialisering och gränsöverskridande arbete. Inför kommande programperiod ser begreppet smart specialisering ut att tonas ned från europeiskt håll. Konkurrenskraft med innovation, specialisering och gränsöverskridande samarbete som verktyg kommer dock att vara fortsatt viktiga delar för att Jönköpings län ska kunna bidra till och dra nytta av Europas utveckling.

Länet har starka branscher inom tillverkning, transport, lager, bygg och handel samt skog- och träförädling. Livsmedelsproduktion och gröna näringar är framträdande och har goda förutsätt- ningar att utvecklas vidare inom ett hållbart och konkurrenskraftigt livsmedelssystem. Innovativa lösningar inom gröna näringar bidrar både till hållbar utveckling, konkurrenskraft och livsmedelsberedskap. Besöksnäringen stärker sin betydelse och antalet övernattande besökare ökar stadigt. Den långvariga traditionen av hantverk och design skapar möjligheter inom kulturella och kreativa branscher. Genom innovation kan länets styrkeområden ytterligare utvecklas och bidra till nya produkter, tjänster och företag.

Länets konkurrenskraft påverkas av strukturella faktorer. Sysselsättningsgraden är hög men bransch- strukturen är smalt diversifierad, vilket gör länet känsligt för konjunktursvängningar. För att öka långsiktig konkurrenskraft och minska sårbarhet behövs fler tjänsteföretag och en bredare närings- livsstruktur. Utbildningsnivå och kompetens- försörjning är centralt för att kunna hantera specia- lisering och snabb förändring. Digitalisering och AI är viktiga drivkrafter för innovation, särskilt inom kunskapsintensiva* och högteknologiska områden, där länet idag är underrepresenterat. Högskolan och annan forsknings- och utvecklingsverksamhet spelar en viktig roll i att utveckla både offentlig sektor och näringsliv och bidra till mer kunskaps- och teknologiinnehåll i produkter och tjänster.

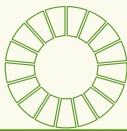
Entreprenörskap och nyföretagande utvecklar länet. Det är viktigt att ha en bred syn på innovation och att tillvarata en mångfald av idéer. Barns och ungas skaparförmåga ger förutsättningar för ett framtida innovativt län. Kreativa och kulturella branscher kombinerar konstnärlig kreativitet med kommersi- ella och tekniska lösningar vilket är viktigt för både kulturens utveckling och ekonomisk tillväxt. För att möta vår tids, och framtidens, komplexa samhälls- utmaningar krävs en breddad syn på innovation och samverkan över sektorsgränser.

Världsläget ökar osäkerheten för näringslivet genom att påverka handel och materialförsörjning. Energitillgång och råvaror kan bli begränsande faktorer. Teknik, digitalisering, AI och klimatom- ställning skapar både nya möjligheter och krav på anpassningsförmåga. Länet behöver utveckla sina styrkeområden, attrahera nyetableringar och bredda näringslivet.

Ett innovativt län präglas av entreprenörskap, samverkan, kreativitet och stark innovationskraft. Genom forskning och handlingskraft drivs utvecklingen framåt.

Prioriteringar

- Förstärkt samverkan i och mellan sektorer skapar utmaningsdriven innovation, omställning och ökar förmågan att möta samhällsutmaningar.
- Diversifierat och konkurrenskraftigt näringsliv på en nationell och internationell marknad.
- Utvecklad specialisering och höjd innovationsförmåga inom länets redan starka branscher och styrkeområden.
- Høgt kunskaps- och teknologinnehåll i produkter och tjänster.
- Gemensam förmåga att attrahera nyetableringar och direktinvesteringar samt öka nyföretagandet.

Infrastruktur

Jönköpings län har nyttjat sitt centrala läge i södra Sverige väl och är idag ett logistiknav. I det längre perspektivet stärks utvecklingen genom förbättrade förbindelser till Sveriges storstadsområden och Öresundsregionen. Detta utökar studie- och boendemöjligheter samt arbetsmarknader i södra Sverige. Att knyta Jönköpings län närmare övriga Europa har stor betydelse för utveckling av befintligt näringsliv och nyetableringar.

Tillgång till god samhällsservice, väl utbyggd digital infrastruktur samt stärkta kommunikationer mellan tätorter och mellan landsbygder och tätorter skapar förutsättningar för hela länets utveckling. Det är därför nödvändigt att stärka tillgängligheten inom länet och över länsgränser. Länets väg- och cykelvägnät behöver vara sammanhållet och hålla en god standard. Idag har flera av järnvägarna i och genom länet kapacitetsbrist och i vissa fall låg standard. Inom länet skiljer sig invånarnas tillgång till kollektivtrafik åt, vilket påverkar både möjligheter till arbetspendling och att ta del av kultur, friluftsliv, idrotts- och andra fritidsaktiviteter. Särskilt barn och unga är beroende av kollektivtrafik för utbildning och sociala aktiviteter.

Länet har i dag en väl utbyggd digital infrastruktur, men kapacitetsbehoven ökar och frågor om säkerhet, rådighet, robusthet och tillförlitlighet blir allt viktigare. En god konnektivitet* är avgörande för att invånare, offentlig- och privat verksamhet ska kunna använda digitala lösningar fullt ut och överallt.

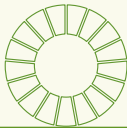
Länets vision att vara ett robust och fossilfritt plusenergilän* förutsätter att mer fossilfri energi produceras än vad som förbrukas. Elbehovet förväntas öka kraftigt i Sverige och Europa som en följd av utfasningen av fossila bränslen samt elektrifieringen av transporter och industrier. Detta ställer krav på elnätet, en ökad elproduktion, energilagring samt ett intensifierat arbete med energieffektivisering.

Länet ingår i två olika elområden vilket skapar varierande förutsättningar för företag. Sveriges olika elprisområden påverkar etableringar vilket i sin tur får konsekvenser för arbetsmarknaden.

En väl utbyggd infrastruktur ger ett sammanlänkat län där människor kan mötas, arbeta och utvecklas. Här finns robust fysisk och digital infrastruktur samt ett hållbart energisystem med hög leveranssäkerhet.

Prioriteringar

- Sammanhållet regionalt arbete inom transportinfrastruktur som knyter ihop länet med övriga Sverige och Europa både i vardag och vid samhällskris.
- Ökad kapacitet på järnvägsnätet med nya stambanor skapar tillgänglighet och tillväxt.
- Förbättrad kollektivtrafik möjliggör hållbara resor inom länet och över länsgränser vilket ökar invånarnas möjligheter att ta del av en större arbetsmarknad, samhällsservice samt kultur- och fritidsaktiviteter.
- Robust och säker digital infrastruktur möter invånares och verksamheters behov och stödjer ett modernt, effektivt och hållbart samhälle.
- Tillförlitlig konnektivitet i hela länet och mot omvärlden gör det möjligt att bo, leva och verka överallt i länet.
- Effektiv och flexibel energianvändning möjliggörs genom ett robust energisystem med hög leveranssäkerhet.

Hälsa och välmående

Alla invånare ska ha samma rättigheter och möjligheter till utbildning, boende, fritid och arbete. Ett meningsfullt socialt sammanhang är avgörande för hälsan och har en positiv påverkan på en rad riskfaktorer, men möjligheterna att delta i sociala sammanhang är inte lika för alla. Barn som växer upp i ekonomiskt utsatta hushåll har sämre förutsättningar för en bra hälsa och skolgång. Bland unga vuxna ökar den psykiska ohälsan, särskilt bland flickor.

Var fjärde invånare i länet upplever ensamhet och isolering. Förekomsten av ensamhet är högre i den yngre och äldre delen av befolkningen, samt bland personer med funktionsnedsättning och hos invånare som står utanför arbetslivet. Genom att stärka delaktighet i sociala sammanhang ökar tilliten och de demokratiska förutsättningarna förbättras för länets invånare.

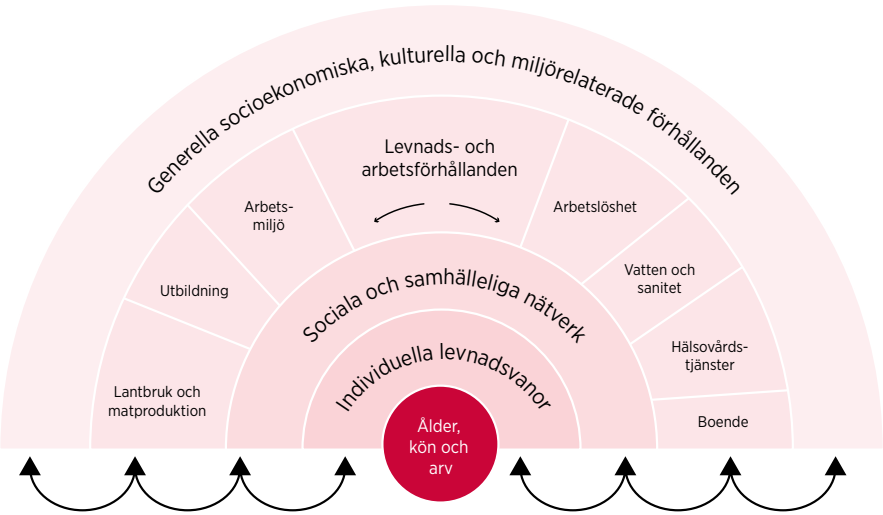
Jönköpings län har ett starkt civilsamhälle vilket bidrar till sammanhållning och socialt engagemang. Folkbildning, idrottsföreningar, kulturföreningar och andra ideella organisationer spelar en viktig roll i att skapa meningsfulla fritidsaktiviteter och stärka den lokala gemenskapen. Den upplevda tryggheten är viktig för social delaktighet.

Kunskap om hur man tar till sig tillförlitlig information är en av förutsättningarna för att kunna bilda egna åsikter och göra sin röst hörd. Med stöd i FN:s barnkonvention har barn och unga särskild rätt till delaktighet och inflytande i alla frågor som rör barnet. Barn och unga har kunskaper, erfarenheter och perspektiv som inte vuxna har och ska därför ses och behandlas med respekt och ska ges möjlighet till inflytande.

Alla invånare ska ha god och likvärdig tillgång till alla samhälls- och välfärdstjänster och utvecklingen av dessa behöver tillgodose en bredd av behov. Produkter, miljöer, tjänster och program ska vara tillgängliga, begripliga och användbara för alla. Det kallas att använda universell design och sätter invånarens bästa i centrum.

Det finns många faktorer som har betydelse för människors hälsa och möjligheter i livet - allt från biologiska faktorer till levnadsvanor, livsvillkor och graden av delaktighet i samhället. De olika faktorerna som påverkar hälsa är sammankopplade, förstärker varandra och samspelar genom hela livet. Dessa faktorer kallas för hälsans bestämningsfaktorer, även om de snarare utgör förutsättningar för hälsa än bestämmer hälsa.

Figur 7 Hälsans bestämningsfaktorer

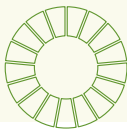

Dahlgren G, Whitehead M, (1991), modell Hälsans bestämningsfaktorer. Stockholm, Sverige, Insitutet för framtidsstudier.

Ett välmående län präglas av god och jämlik hälsa. Här finns möjlighet till utbildning, arbete, bostad och en meningsfull fritid och människor känner trygghet, tillit och gemenskap.

Prioriteringar

- En förbättrad hälsa hos invånarna och minskade skillnader mellan olika grupper.
- Invånarna har goda möjligheter och kunskaper för att främja sin egen hälsa.
- Möjlighet för alla invånare att, genom inkluderande mötesplatser och meningsfulla sammanhang, känna tillit till samhället, vara delaktiga och ha inflytande över sin egen livssituation.
- Välfärdstjänster är tillgängliga, begripliga och användbara för alla, med utgångspunkt i invånarnas behov.
- Höjd medie- och informationskunnighet* och digital förmåga hos invånarna.

Trygghet och säkerhet

För att skapa trygghet och säkerhet krävs att de samhällsfunktioner som fungerar i vardagen är byggda för att fungera även i tider av kris och höjd beredskap. Skola, vård och omsorg, transporter, livsmedelsförsörjning, el, kommunikation, vatten och avlopp, räddningstjänst och polisverksamhet är några exempel på funktioner som behövs för en trygg och säker vardag. Invånarperspektivet är centralt i detta arbete eftersom kriser ofta drabbar svaga och utsatta grupper hårdast. Alla insatser ska planeras för att ge lika möjligheter och förutsättningar för alla.

Som en del i uppbyggnaden av det nationella totalförsvaret behöver människors motståndskraft och försvarsvilja öka för att kunna hantera samhällskriser eller påverkansoperationer. Med en stark försvarsvilja kan alla invånare bidra genom att stå upp för demokratin, samhällets värderingar och varandra. För att upprätthålla tillit och bevara demokratin behövs arbete mot systemhotande brottslighet, korruption, infiltration och otillbörlig påverkan. Ett starkt civilsamhälle och näringsliv bidrar tillsammans med det offentliga till sammanhållning och trygghet i vardagen.

Höjd självförsörjningsgrad av livsmedel och vatten är viktigt både i vardagen och som en del av beredskapsarbetet. En ökad omställningstakt och stärkt samverkan med omkringliggande län behövs

för att främja cirkulär resursanvändning, en hållbar livsmedelsproduktion samt god vattenkvalitet och skydd av länets vattenresurser såsom Vättern och andra sjöar och vattendrag.

Samhällets funktion vilar på en säker hantering av stora mängder information vilket även innebär en stor sårbarhet. Cybersäkerhet, en säker digital infrastruktur och tillgång till reservkraft är grundläggande insatser för att säkra länets utveckling.

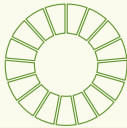
Extremväder, kriser eller ytterst krig kan påverka infrastruktur och begränsa transportmöjligheterna för människor, näringsliv, offentlig verksamhet och Försvarsmakten. Att säkra detta är även grundläggande för att länet ska kunna bidra till Sveriges åtagande som medlem i Nato. Långsiktig planering med kringliggande län krävs för att uppnå säker transportinfrastruktur.

Effekterna av klimatförändringarna varierar mellan platser. De drabbar människor olika, sårbara individer drabbas först. Människor har även olika förmåga att skydda sig och dra nytta av åtgärder, vilket beslut och insatser behöver spegla. Anpassningen till klimatförändringarna behöver bygga på en bred samverkan som drar nytta av civilsamhällets kompetens och där invånarna ges möjlighet till deltagande.

Ett tryggt och säkert län har starka samhällsfunktioner, god beredskap och hög motståndskraft. Genom samverkan, tillit och robust infrastruktur skyddas invånare och samhällsviktig service upprätthålls även i kris.

Prioriteringar

- Engagemang och sammanhållning i civilsamhället, näringslivet och offentlig sektor ska tillvaratas och utvecklas för att stärka samhällets motståndskraft.
- Hög självförsörjningsförmåga inom livsmedel, energi, vatten, drivmedel och övriga samhällsviktiga produkter och tjänster.
- Minskad klimatpåverkan och ökad beredskap att hantera klimatförändringar.
- Hållbar mark- och vattenanvändning med cirkulär resursanvändning.
- Utökad förmåga att utföra uppdrag inom totalförsvaret vid höjd beredskap och ytterst krig.
- Hög förmåga att förebygga och hantera angrepp, infiltration, välfärdsbrott, otillbörlig påverkan och säkerhetshot.

Ett län i samverkan

Framtagning och revidering av Regional utvecklingsstrategi för Jönköpings län
Enligt förordning om regionalt utvecklingsarbete ska den som har ansvar för det regionala utvecklingsarbetet utarbeta och fastställa en regional utvecklingsstrategi. Den regionala utvecklingsstrategin ska utarbetas i samverkan med berörda kommuner, regioner samt länsstyrelser och andra statliga myndigheter. Strategin ska förankras väl lokalt och regionalt. Även näringslivet och det civila samhällets organisationer i länet ska erbjudas möjligheter till samverkan.

Enligt förordningen ska strategin ses över en gång per mandatperiod. I beslut av regional utvecklingsstrategi i regionfullmäktige 2019 framgår att strategin ska revideras under varje mandatperiod.

Strategin genomgick under 2025 en revidering för att utformas utifrån förändrade förutsättningar, utmaningar och behov. Under 2025 har region och kommuner gemensamt bjudit in till dialoger i samtliga 13 kommuner i Jönköpings län. Politiker och tjänstepersoner deltog tillsammans med representanter från Högskolan i Jönköping, Länsstyrelsen Jönköpings län, näringsliv, barn och unga samt civilsamhälle. Övergripande tema för dessa möten har varit ”Tillsammans för ett bra liv för alla”. Syftet var att identifiera styrkor, utmaningar och framtidsvisioner och att utifrån detta samtala kring gemensamt arbete för att skapa ett bra liv för alla invånare i länet. De insikter som framkommit under dessa dialogmöten har integrerats i revideringen av strategin vilket har förstärkt förankringen i lokala behov och förutsättningar.

Ett stort antal av länets nätverk har varit involverade i revidering av strategin. Kopplat till arbetet har det på politisk nivå funnits en parlamentarisk grupp inom Region Jönköpings län.

Genomförande av strategin
Genomförandekraft för att förverkliga den regionala utvecklingsstrategin skapas inom länet, med omkringliggande regioner samt i nationella och europeiska samverkansforum. Utmaningarna kopplat till regional utveckling är komplexa och behöver hanteras i samverkan över administrativa gränser, över organisationsgränser och över sektorsgränser. För detta krävs system för ledning och genomförande inklusive nätverk för samverkan

på både övergripande nivå och utifrån olika sakområden.

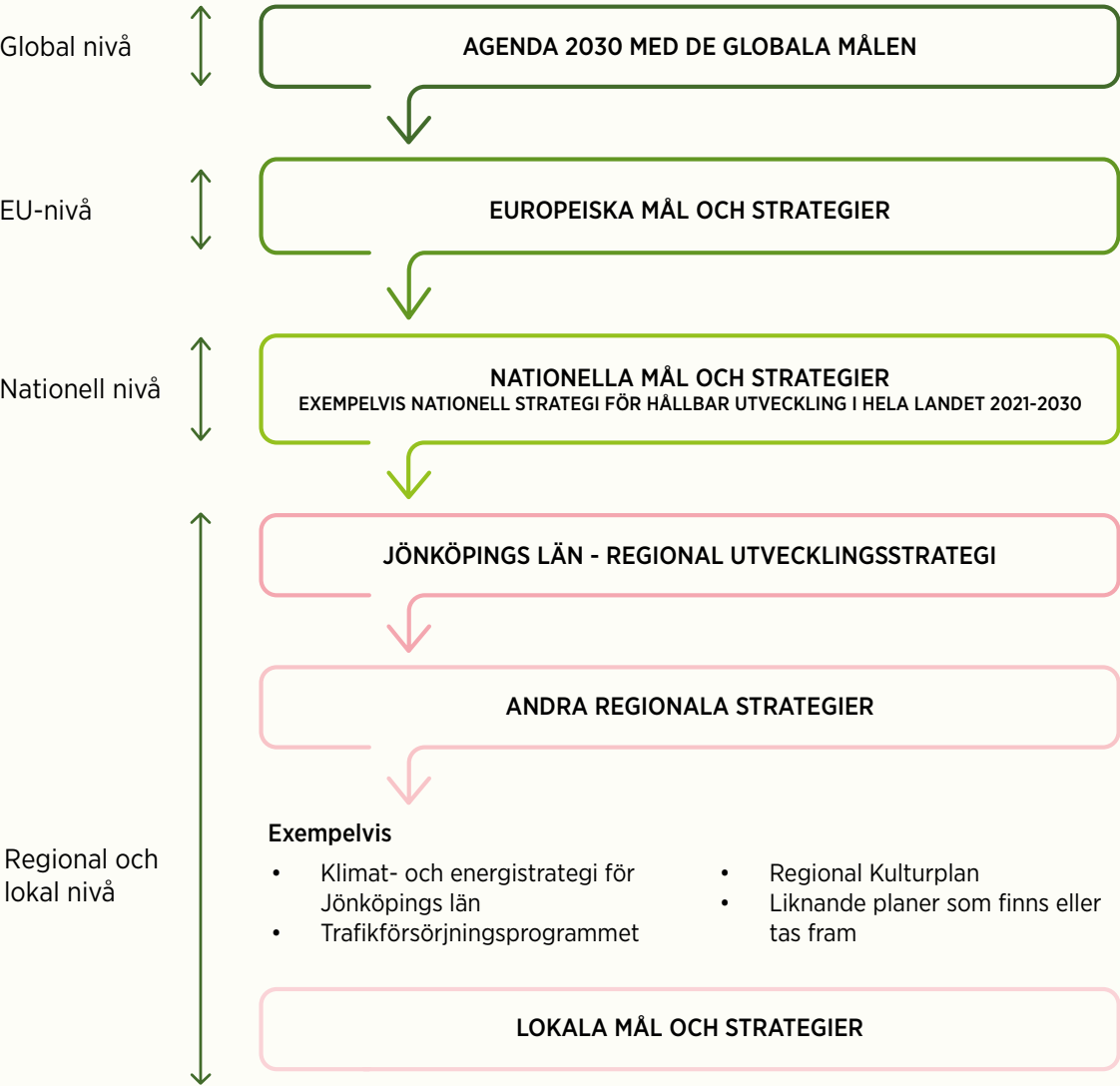
I länet finns ett stort antal nätverk och samverkansforum som på olika sätt bidrar till den regionala utvecklingsstrategins genomförande. Det gäller både på övergripande nivå och utifrån olika sakområden. I dessa nätverk och forum ingår parter med olika ansvar, resurser och kunskaper. Dialog och samverkan med strategin som plattform leder till synergier, möjlighet att hantera målkonflikter och dra lärdomar för det fortsatta arbetet.

I länet finns ett antal områdesstrategier och planer som på olika sätt hämtar kraft i och bidrar till den regionala utvecklingsstrategin. I dessa strategier och planer finns mer detaljer och beskrivningar av insatser inom olika sakområden än vad som ryms i den regionala utvecklingsstrategin. Det finns också mål, strategier och planer på internationell, nationell och lokal nivå. Arbeta på olika nivåer är beroende av varandra vad gäller genomförande och måluppfyllelse.

Länet har idag en formell samverkan på politisk nivå där ledande politiker från kommuner och region möts och där gemensam planering och prioriteringar görs utifrån den regionala utvecklingsstrategin. På tjänstepersonssidan samlas ledning från region, kommuner, akademi och länsstyrelse. Dessa forum på ledningsnivå har en avgörande roll för att den regionala utvecklingsstrategin ska bli hela länets strategi med ett genomförande som är effektivt, hållbart och långsiktigt. Den samverkan som finns i det företagsfrämjande systemet* och i andra områdesspecifika frågor spelar också en viktig roll för genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin. Samverkansforum och nätverk finns med ideella, offentliga och privata aktörer.

Genomförandekraft för den regionala utvecklingsstrategin skapas även genom samverkan över länsgränser. För att kunna påverka nationell och europeisk nivå är samverkan med andra regioner avgörande. Det finns idag en formaliserad samverkan inom Regionsamverkan Sydsverige (RSS) och inom Småland Blekinge Halland South Sweden (SBHSS) med kontor i Bryssel. Utifrån EU:s regionindelning sker även samverkan inom Småland och Öarna (SMÖ). Aktiv medverkan i europeiska nätverk, program och samverkansforum

Figur 8 Det krävs samverkan mellan såväl offentlig verksamhet, näringsliv, utbildningsaktörer och civilsamhälle för att kunna genomföra den regionala utvecklingsstrategin.

lyfter länets intressen, stärker möjligheten att påverka beslut, och tillvaratar finansieringsmöjligheter. På så sätt bidrar Jönköpings län till ett starkare, mer hållbart och konkurrenskraftigt Europa, samtidigt som länets långsiktiga utvecklingskraft stärks.

Finansiering som verktyg

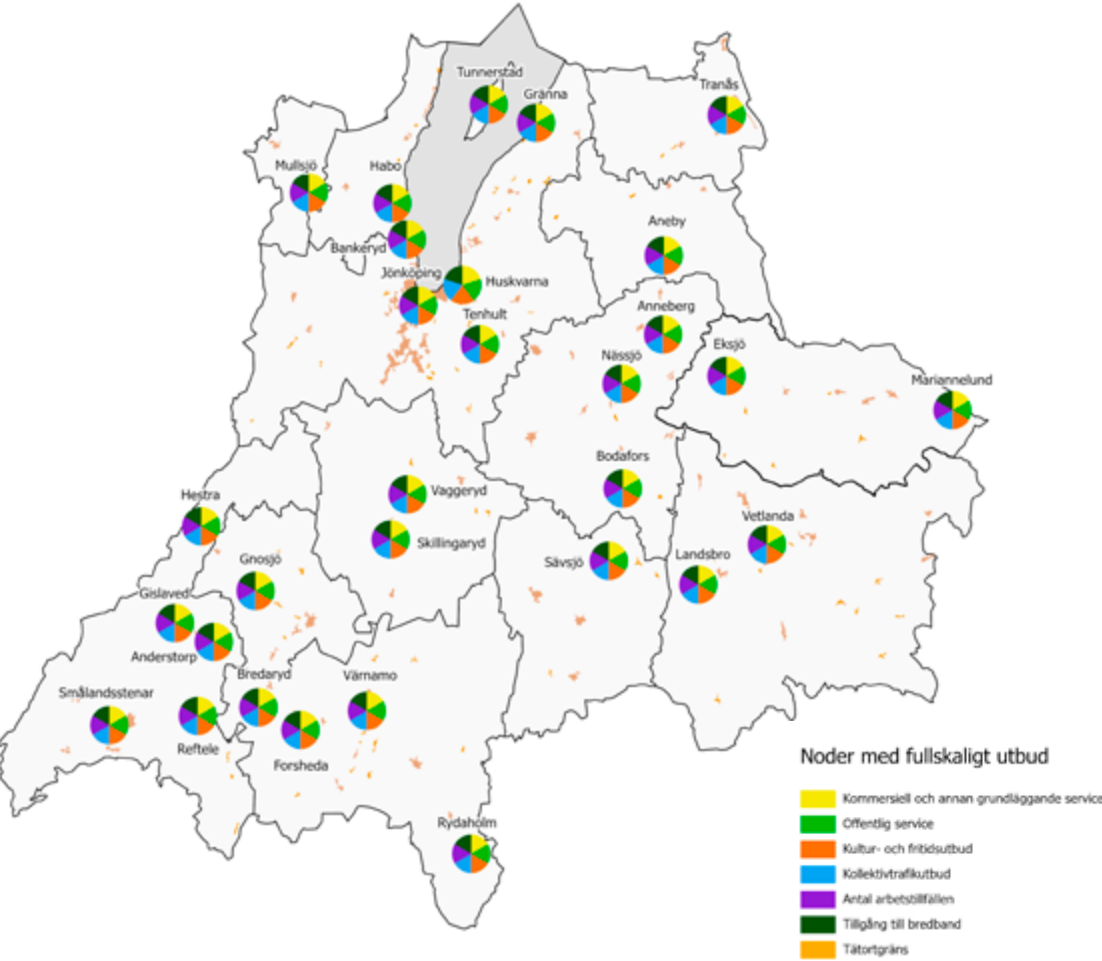
Den regionala utvecklingsstrategin vägleder beslut om finansiering med regionala, nationella och europeiska medel. Region Jönköpings län avsätter regionala utvecklingsmedel, staten tillför utvecklingsmedel till regional nivå och EU bidrar med betydande finansiering. Ett stort antal aktörer bidrar till genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin genom att driva projekt med regional, nationell och europeisk finansiering. Möjligheterna att förverkliga den regionala utvecklingsstrategin bygger på en samlad förmåga att bygga långsiktig samverkan inom strategiskt viktiga områden. Detta ökar på sikt länets möjligheter att söka utvecklingsmedel från nationell och europeisk nivå.

Möjligheterna kring att samverka och samfinansiera projekt stärks genom länets system för ledning och styrning.

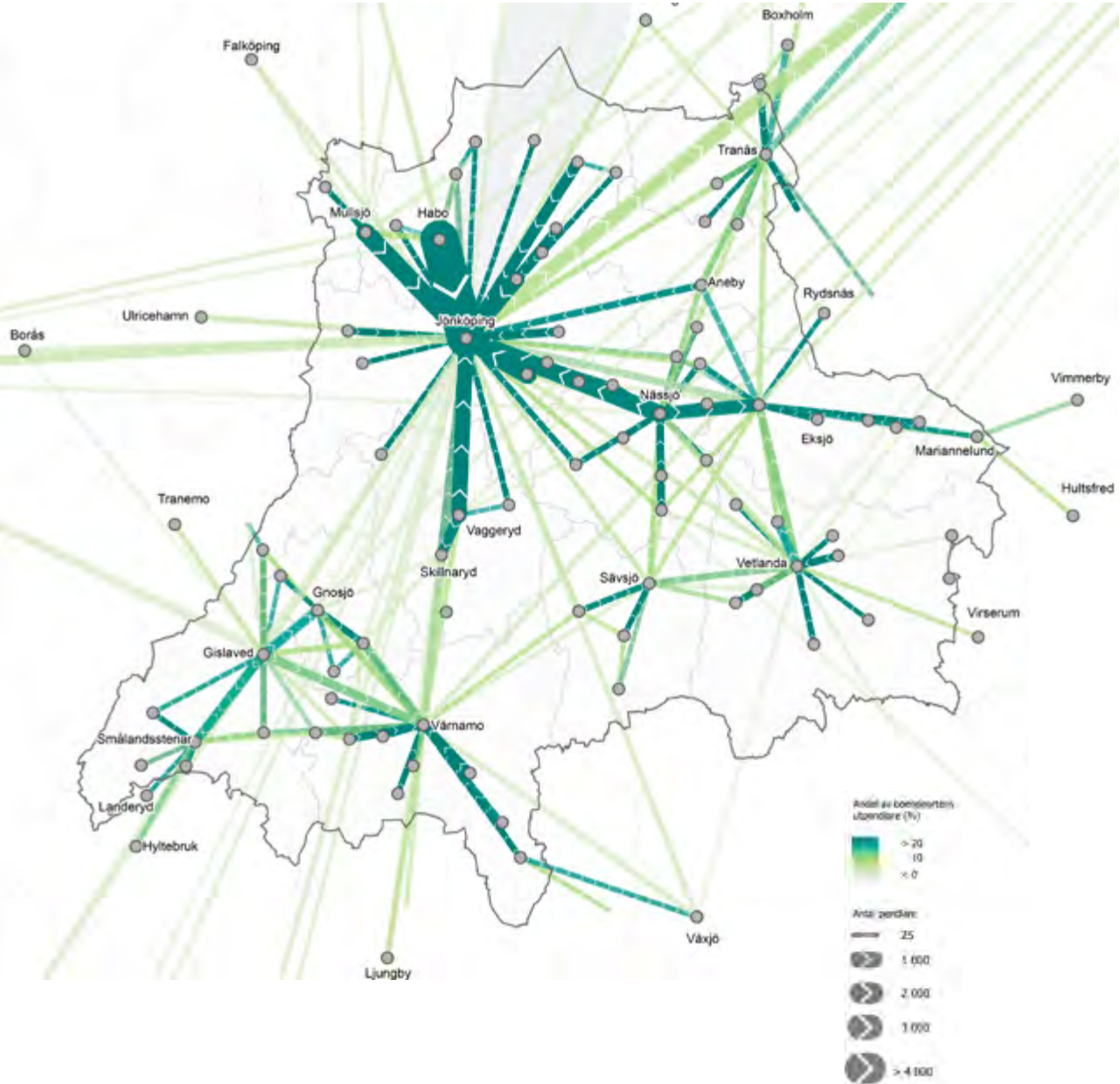
Regional strategisk planering

Länets läge och geografi med skiftande förutsättningar både inom och mellan kommunerna, samt kopplingar till omkringliggande län utgör grunden för genomförandet. Människor är rörliga och lever sina liv på flera platser. Kartor och andra kunskapsunderlag synliggör funktioner, samband och noder i geografin. De kan visa hur länet knyts samman av en mångfald av landsbygder, tätorter och städer. Regional strategisk planering kan ligga till grund för samordning och förbättringar för ökad funktionalitet. Det gemensamma arbetet ska i hög grad främja regionala samband och knyta ihop funktioner som är viktiga i invånarnas vardag.

Figur 9 Visar var invånarna har tillgång till de sex kvaliteter som utgör grunden i vardagslivet.

Figur 10 Visar pendlingsmönster i Jönköpings län och det som kallas funktionella geografier.

Uppföljning

Uppföljning av den regionala utvecklingsstrategin utgår från ledstjärnor, fokusområden och prioriteringar. Arbetet sker på flera nivåer och över tid och ska vara ett stöd i planering och samverkan. Verktyg som statistik, indikatorer, utvärdering och analys används och synliggör hur utvecklingen går. Mätning av samhällsutveckling och effekter av regionala utvecklingsinsatser behöver ställas mot omvärldsförändringar. Nya perspektiv kan tillföras genom jämförelser på nationell och internationell nivå. Övriga regionala strategier som på olika sätt hämtar kraft i och bidrar till den regionala utvecklingsstrategin kan ha uppföljning på mer detaljerad nivå kopplat till respektive sakområde.

De nätverk och samverkansforum som finns i länet bidrar inte bara till genomförande av den regionala utvecklingsstrategin utan även till uppföljning. Länets system för ledning och styrning tar del av och bidrar till uppföljningen som ett led i sin roll att vägleda, möjliggöra och prioritera tillsammans.

Region Jönköpings län ansvarar för att löpande följa upp arbetet med den regionala utvecklingsstrategin. Varje år sker en återsrapportering av det regionala utvecklingsarbetet till Tillväxtverket och regeringen. Med kontinuitet sker också återsrapportering till regionstyrelse och nämnder i Region Jönköpings län samt till kommuner och aktörer i länet.

Begreppsförklaring

Civilt försvar

Civila aktörer har en central roll i att stödja det militära försvaret och upprätthålla viktiga samhällsfunktioner, även under kris, höjd beredskap eller ytterst krig. Inom ramen för tre månader ska offentlig verksamhet ha förmågan att klara minst två veckor med egna resurser. Samtidigt ställs krav på att skydda civilbefolkningen, inklusive särskilt sårbara grupper, bland annat enligt folkrättsliga principer. Se vidare under Nationellt Totalförsvar.

Civilsamhälle

Ett samlingsnamn för det organiserade engagemang som sker utanför staten, marknaden och det enskilda hushållet. Här samlas organisationer, nätverk och rörelser som bygger på frivillighet och gemensamma intressen. Civilsamhället består av ideella föreningar, stiftelser, trossamfund, sociala företag med flera.

Flyttnetto

Skillnaden mellan antalet personer som flyttar in och antalet som flyttar ut ur ett område. Ett positivt flyttnetto betyder att fler flyttar in än ut, medan ett negativt flyttnetto innebär att fler flyttar ut än in.

Företagsfrämjande systemet

Helt eller delvis offentligt finansierade aktörer vars uppgift är att stärka förutsättningarna för att starta och driva företag.

Jämställdhet

Flickor och pojkar, kvinnor och män ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla områden i livet. Målet för Sveriges jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Jämlikhet

Alla människor har lika värde och ska behandlas likvärdigt oavsett exempelvis kön, genus, ålder, etnisk eller social bakgrund, funktionsvariation, sexuell läggning eller religiös övertygelse.

Koldioxidbudget

Visar hur mycket och hur snabbt utsläppen av koldioxid behöver minska varje år, för att till exempel ett land eller län ska uppfylla sin del av Parisavtalet. Jönköpings läns koldioxidbudget lanserades 2023.

Konnektivitet

Konnektivitet innefattar både elektroniska kommunikationsnät och elektroniska kommunikationstjänster. Utöver uppkoppling till nät inbegriper konnektivitet även överföring av information mellan olika användare, tjänster och utrustning.

Kulturella och kreativa branscher

Verksamheter som bygger på kulturella värden eller konstnärliga och andra kreativa uttryck. Branschernas främsta resurs är individer med kreativ yrkeskunskap och kulturell kompetens. Företag i de kulturella och kreativa branscherna har kulturskapande eller andra kreativa processer som sin affärsidé eller råvara.

Kunskapsintensiv

Verksamhet eller bransch som bygger på hög utbildning och djupgående kunskaper, där de anställdas specialistkunskap är den viktigaste tillgången.

Landsbygder

Begreppet landsbygder används för att visa att det inte finns en enhetlig landsbygd i länet eller Sverige. Platser i landsbygderna har olika förutsättningar, behov och möjligheter.

Medie- och informationskunnighet

Kunskaper som är nödvändiga för att kunna hitta och ta till sig tillförlitlig information gällande exempelvis hälsa, politik, nyheter samt bilda åsikter och göra sin röst hörd.

Motståndskraft

Summan av alla mänskliga initiativ och insatser som nyttiggör samhällets samlade resurser i försvaret av Sverige.

Nationellt totalförsvar

Det kombinerade civila och militära försvaret av Sverige kallas det nationella totalförsvaret. Totalförsvar är all samhällsverksamhet som ska bedrivas i krig. Det inkluderar barnomsorg, pensionsutbetalningar, radioutsändningar, hemtjänst, mobiltelefoni, fjärrvärme, kortbetalningar, sjukvård, mat, smittskydd, trafikövervakning, brandbekämpning, lastbilstransporter mm.

Omställningsförmåga

Förmåga att snabbt kunna anpassa kompetens, arbetssätt, tekniska lösningar, organisationer och samarbeten när förutsättningar förändras - i vardag, i kris och i långsiktigt samhällsbyggande.

Plusenergilän

Jönköpings län har sedan 2010 haft vision om att bli ett plusenergilän, att producera mer energi än vi gör av med. Det kräver ökad fossilfri energiproduktion, minskad energianvändning och att nyttja möjligheter till lagring av energi.

Samhällskris

Samlingsord som innefattar till exempel extraordinär händelse, allvarlig händelse, svår påfrestning, fredstida krissituation eller allvarlig störning. Den kan vara lokal, regional eller nationell.

Smart specialisering (S3)

S3 en komponent i EU:s strategi för tillväxt och sysselsättning. Det innebär att regionerna skapar en strategi för att bli globalt konkurrenskraftiga inom områden där det finns fördelar gentemot andra regioner. Jönköpings läns styrkeområden är smart industri/kunskapsintensiva tillverkningsföretag, e-handel och logistik, skogsnäring och träförädling, besöksnäring samt livsmedel och livsmedelsförädling.

Utländsk bakgrund

Utrikesfödd eller inrikesfödd med två utrikesfödda föräldrar.

Värdlandsstöd

Omfattar alla åtgärder som syftar till att så effektivt som möjligt kunna ta emot eller transitera internationell civil/humanitär hjälp och ge stöd till militära operationer. Värdlandsstöd kan behövas såväl under fredstida kriser och övningar, som under höjd beredskap och krig.